

УДК 347.922:347.728.2

**О. В. Головатенко**

### **ПРОБЛЕМИ МОЖЛИВОСТІ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ВІНДИКАЦІЙНОГО ПОЗОВУ ЯК СПОСОБУ ЗАХИСТУ ПРАВ ВЛАСНИКІВ БЕЗДОКУМЕНТАРНИХ АКЦІЙ**

*Розглянуто проблемні аспекти доктрини права та правозастосовної діяльності щодо можливості пред'явлення віндикаційного позову як способу захисту прав власників бездокументарних акцій.*

У правозастосовній практиці мають місце випадки списання бездокументарних акцій з рахунку власника без його згоди. Суперечлива судова практика і прогалини у законодавстві не дозволяють особі, у якої незаконно вилучили акції, мати чітку уяву про те, яку саме вимогу необхідно заявити у господарський суд (як сформулювати предмет позову).

Останнім часом гостро точиться дискусія стосовно можливості застосування механізму віндикації акцій. Це пов'язано з можливістю мати речове право (власності) не на річ, а на інше суб'єктивне цивільне право. Воно пов'язане зі спробами виправдати речово-правовий режим (безпосередньо, застосування віндикації як класичного речово-правового способу захисту майнових прав) стосовно «бездокументарних цінних паперів», «безготівкових грошей» та схожих об'єктів, які самі ініціатори відповідних спроб не вважають речами у класичному розумінні [1, с. 59].

*Метою статті є встановлення можливості пред'явлення віндикаційного позову як способу захисту прав власників бездокументарних акцій.*

Специфіка цивільно-правового захисту права власності полягає насамперед у застосуванні таких юридичних механізмів, які забезпечують здійснення відповідних прав власника, усунення перешкод у їх реалізації. Чим же забезпечується вартість акції як об'єкта права власності? Передусім – ефективним функціонуванням акціонерного товариства (далі – АТ), котре виступає емітентом цієї акції. Акція сама по собі нічого не варта, її вартість залежить головним чином від показників фінансово-господарської діяльності товариства, його дивідендної політики, стратегії розвитку, а також від загальної ситуації на фондо-

вому ринку, інвестиційного й загальноекономічного клімату, існуючого в державі. Тому права акціонера як власника акції на загальнодержавному рівні повинні захищатися шляхом створення ефективних механізмів корпоративного управління, впровадження правових умов розвитку ринку цінних паперів і ринку інвестицій, а потім уже іншими засобами, включаючи засоби судового захисту [2, с. 45].

Вирішення питання про те, яке саме майно може виступати предметом віндикаційного позову, найтіснішим чином пов'язане з певним підходом до розуміння об'єкта суб'єктивного цивільного права як такого. У цьому аспекті показовими є суперечності, що виникають між дослідниками природи бездокументарних цінних паперів, у тому числі й акцій. Цивілістична література з питань загальної теорії цінних паперів містить величезне розмаїття підходів до визначення сутності цінних паперів як правового явища та їх ознак. Втім, дослідження правової природи бездокументарних цінних паперів групуються у двох основних теоретичних масивах: документарній та бездокументарній концепціях цінних паперів.

З приводу правомірності пред'явлення позовів про витребування бездокументарних акцій точки зору цивілістів розходяться залежно від визнання чи невизнання відповідними представниками науки можливості застосування до бездокументарних акцій механізмів правового регулювання речово-правових відносин. Ряд вчених допускають віндикацію бездокументарних цінних паперів [3; 4, с. 112; 5, с. 111–112; 6, с. 46]. Інші вважають віндикацію категорично неприйнятною [7, с. 9; 8, с. 9; 9, с. 27–28]. Оцінюючи існуючі точки зору, необхідно відзначити, що у чинному законодавстві відсутня чітка вказівка про застосування віндикації стосовно бездокументарних акцій. З метою побудови єдиного правового регулювання судова практика поширила віндикаційний позов як спосіб захисту, розглядаючи його як продовження використання речово-правового режиму стосовно регулювання обороту бездокументарних цінних паперів. Але чи правильно це? Чи відповідає правовій дійсності?

Прибічники документарної природи цінних паперів виходять із їх подвійного характеру – існує право на цінний папір (документ) та право із цінного паперу. Останнє пов'язане з документом, і такий зв'язок робить документ цінним папером. Об'єктом правового інтересу володільця цінного паперу є перш за все те право, яке виражене у документі. Отже, вказує В. А. Яроцький, речово-правові способи захисту прав власників цінних паперів є одночасно і засобом відновлення прав, що складають їх зміст [6, с. 46]. Таким чином, абсолютний захист у

правовідносинах, що ґрунтуються на складанні та видачі цінного паперу, поширюється і на майнове право, яке складає його зміст. Отже, вирішальним моментом характеристики цінного паперу є певна комбінація прав, закріплених у ньому відповідно до закону.

У свою чергу, прибічниками бездокументарної концепції цінних паперів ставиться питання: якщо вирішальним аспектом цінного паперу є певна комбінація втілених у ньому прав, то чому не можна мислити цю комбінацію поза матеріальною оболонкою документа? Крім того, за ст. 20 Закону України «Про акціонерні товариства» [10], акції є бездокументарними. Тобто мова про право на цінний папір (документ) автоматично втрачає свою актуальність, натомість залишається питання з'ясування правової природи прав, їх реалізації та захисту.

Під час віндакації акцій виникає питання: чи є особа, яка протиправно заволоділа акціями, або їх добросовісний набувач, власником акцій, маючи на увазі, що ці особи відображені у реєстрі акціонерів? У відповідності до п. 4 ст. 5 Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» [11], підтвердженням права власності на цінні папери є сертифікат, а у разі знерухомлення цінних паперів чи їх емісії у бездокументарній формі – виписка з рахунку в цінних паперах, яку зберігач зобов'язаний надавати власникові цінних паперів. Однак варто врахувати й думку, за якою запис на лицьовому рахунку у реєстрі акціонерів не тотожний титулу на цінний папір, а лише засвідчує факт приналежності цінного паперу конкретній особі [12, с. 543], тобто, у свою чергу, виписка з рахунку в цінних паперах не може бути предметом правочинів, що тягнуть за собою перехід права власності на цінні папери.

Я. В. П'янова у процесі наукового дослідження доходить висновку, що самі категорії об'єкта суб'єктивного цивільного права і речі як різновиди такого роду об'єктів є юридичними абстракціями. Таким чином, продовжує дослідниця, класичне визначення речі як предмета матеріального світу є дещо одностороннім: річ у юридичному вимірі – це юридична категорія, за допомогою якої в цивільний обіг вводяться предмети матеріального світу або інші явища (ідеальні оболонки певних стійких сукупностей прав), які правопорядок прирівнює до таких предметів матеріального світу за правовим режимом. За такого розуміння поняття речі та бездокументарні цінні папери повністю вписуються у цю конструкцію і можуть бути предметом віндакації [5, с. 111–112]. Натомість В. А. Яроцький [13, с. 170], який загалом підтримує документарну концепцію, зауважує, що цінні папери як документи (як паперові, так і електронні),

не мають власної майнової цінності, *на відміну від речей* (виділено мною. – О. Г. ), цінність яких визначається їх фізичними чи іншими властивостями як об'єктів зовнішнього матеріального світу. Їх цінність лежить у юридичній площині, адже завдяки тісному зв'язку документа і посвідченого ним права вони слугують правовим засобом (інструментом) посвідчення певних категорій грошових чи інших майнових прав. На підставі викладеного можна зауважити, що, все ж таки, існує відмінність між класичним цивілістичним розумінням речі та цінним папером (акцією), а тим більше така відмінність прослідковується стосовно бездокументарної форми цінного паперу (акції), де матеріальний носій взагалі відсутній.

Намагаючись дещо згладити категоричність документарної концепції цінних паперів, М. Б. Братусь зауважує, що відносини, пов'язані з бездокументарними формами ..., цінних паперів, у силу певної специфіки не вкладаються у рамки зобов'язальних або речових відносин. У цивільному обороті доцільно виокремити їх в особливий ряд (форму) цивільно-правових відносин із поширенням на них принципів речово-правового захисту [14, с. 7–8]. Самі ж бездокументарні цінні папери необхідно розглядати як безтілесні речі, що є ідеальною оболонкою прав [15, с. 82]. Хоча самі прихильники документарної концепції із попередньою думкою не зовсім згодні. Так, на думку, Я. В. П'янової [5, с. 108], для власника, як правило, характерна наявність у його господарстві майна, що дозволяє йому фізично відчувати його присутність. Зрозуміло, що це можливо лише у випадку, якщо йдеться про річ як про тілесний об'єкт. Безтілесні речі, якими зазвичай називаються цінні папери, не завжди підпадають під це правило, особливо якщо вони випущені у бездокументарній формі. Володіння ними у розумінні фактичної тілесної наявності у власника просто неможливе.

Загальні умови віндикації речей, на думку В. А. Яроцького, поширюються і на цінні папери [6, с. 46]. На підтвердження позиції вчений звертає увагу на те, що особа, яка належним чином розмістила (видала) цінний папір, набуває статусу боржника у зобов'язальних правовідносинах, що виникли між ним і власником документа [13, с. 171]. Певну специфіку, продовжує вчений, при цьому мають акції: їх власник та емітент є учасниками корпоративних, а не зобов'язальних правовідносин. Крім правовідносин, зміст яких складають майнові права, посвідчені цінними паперами, останні є об'єктом речових правовідносин, у межах яких забезпечується передача прав на документи. Так, можна погодитись із зазначеними обставинами, але у межах визнання думки про корпоративну природу відносин, об'єктом яких є акції. В іншому ж, напевне, з цією позицією

погодитися не можна, оскільки неможливо вести мову про передачу прав на документи у контексті бездокументарних акцій (коли мова про наявність матеріального носія взагалі не йде).

Віндикаційний позов – це позов про витребування майна з чужого незаконного володіння. Підтримуючи та розвиваючи засади цивільного права, Я. В. П'янова зауважує, що для віндикаційного позову важливий предмет, яким є конкретне майно, а отже, ним може бути тільки індивідуально визначене майно [5, с. 113]. Власник за допомогою такого позову може витребувати своє майно від недобросовісного, а якщо майно придбане безоплатно, то і від добросовісного набувача незалежно від того, яким шляхом воно вибуло із володіння власника. Від добросовісного набувача, який на оплатній основі придбав майно, воно може бути витребуване лише у випадку, якщо було загублене власником або особою, якій сам власник передав це майно у володіння (наприклад, тимчасове користування). А від недобросовісного – якщо це майно було у когось, вкрадене, вибуло із володіння без волевиявлення власника. Фонду державного майна з відчуження майна (акцій) під випадки, встановлені цією нормою, не підпадають. За таких обставин згідно зі ст. 328 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [16] право власності вважається набутим, якщо незаконність набуття права власності не було встановлено судом. Недійсними цивільно-правові угоди купівлі-продажу акцій, у тому числі укладені з різними особами, судом не визнавалися.

Судова практика позитивно відноситься до застосування віндикації з метою захисту права на акції<sup>1</sup>. При цьому до предмета доказування відносяться наступні питання: встановлення права власності позивача на акції, відсутність волевиявлення позивача на вибуття акцій з володіння, добросовісність набувача акцій (відповідача) [9, с. 36]. У ході проведення дисертаційного дослідження, визначаючи можливість застосування інституту віндикації стосовно бездокументарних цінних паперів, А. О. Кукушкін [8, с. 27] доходить висновку, що судова практика виходить із розуміння віндикації як витребування речі із чужого незаконного володіння з метою відновлення фактичного володіння річчю.

У судовій практиці зустрічаються випадки, коли акціонери подають до товариства віндикаційні позови про витребування майна, що належить їм у вигляді дивідендів, із незаконного во-

---

<sup>1</sup> Див.: Справа № 22-ц 3925 2006 р. про визнання угод купівлі-продажу цінних паперів недійсними, визнання права власності та витребування майна було розглянуто судовою палатою в цивільних справах Апеляційного суду Київської області 19 квітня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1899915>.

лодіння АТ. До моменту фактичного отримання дивідендів у акціонерів існує лише право вимагати їх виплати, але ніяк не право власності на дивіденди. Крім того, необхідно враховувати, що із чужого незаконного володіння можна витребувати лише індивідуально визначені речі. В юридичній літературі можна зустріти думку, що це питання має дискусійний характер [17, с. 175; 18, с. 180].

У сучасному майновому обороті «бездокументарні акції» неможливо досліджувати як речі – об'єкти права власності, тому відповідно неможливо захищати їх речово-правовими позовами. Використання з цією метою віндикації у сучасній судовій практиці також стало результатом непорозуміння – неправильного перекладу і подальшого трактування американських *property rights* як «прав власності», хоча вони ніяк не відповідають речовому праву власності у його традиційному європейському розумінні. У зв'язку з цим Є. О. Суханов доходить висновку про те, що, на жаль, на таких непорозуміннях ґрунтується вся сучасна вітчизняна теорія «прав власності» на «бездокументарні цінні папери» [1, с. 62]. На підставі цього деякі вчені схиляються до категоричних висновків про те, що під час порушення права власності на бездокументарні цінні папери віндикаційний позов не є способом захисту [8, с. 9].

Основним аспектом незгоди з можливістю віндикації бездокументарних акцій є те, що такий спосіб захисту права власності можливий до застосування стосовно індивідуально визначених речей. Законодавство України не передбачає можливості ідентифікації акцій одного випуску (з одним реєстраційним номером) за якими-небудь іншими ознаками, ніж номер випуску. У цьому випадку знову виникає проблема правомірності віднесення бездокументарних акцій до об'єктів речового права. Г. С. Шапкіна звертає увагу на те, що постає питання про неможливість індивідуалізувати бездокументарні акції, зараховані на рахунок особи, яка заволоділа ними за відсутності законних підстав, якщо на її рахунку вже є такі акції, що надійшли з інших джерел [19, с. 51–52]. З урахуванням специфіки об'єкта, що є предметом спору, достатніми доказами права власності на витребувані у порядку віндикації акції можна вважати надання позивачем документальних даних, складених на основі записів у реєстрі акціонерів товариства, які засвідчують, що відповідні акції були набуті ним із дотриманням встановлених законом вимог і знаходились на його лицьовому рахунку, з якого зараховані на лицьовий рахунок відповідача за відсутності правових підстав. Такий позов, продовжує вчений, слід вважати таким, що підлягає задоволенню, якщо відповідач документально не докаже інше.

У юридичній літературі можна віднайти багато прикладів щодо можливостей для незаконного заволодіння акціями. Так, В. І. Добровольський стверджує, що здійснивши певні дії, можна незаконно заволодіти акціями, не ризикуючи, що вони будуть віндикувані (за умови, якщо правоохоронними органами не буде доведено причетність до вчинення злочину) [9, с. 27–28].

Неможливість віндикації обґрунтовується також необхідністю захистити права добросовісного набувача. За ст. 389 ЦК України, цінні папери на пред'явника не можуть бути витребувані від добросовісного набувача, тобто не можуть бути предметом віндикації. Проте, наприклад, акції є іменними бездокументарними. З цього приводу законодавець не робить жодних застережень – або у силу відсутності відповідного механізму, або покладаючись на рішення судових інстанцій.

М. Г. Іонцев вважає, що порушене у результаті кримінальних дій право власності на акції, випущені у бездокументарній формі, повинно захищатися позовом про його визнання, а добросовісному набувачу повинна бути надана можливість вимагати відшкодування збитків від свого «попередника». У такій ситуації потерпілий зобов'язаний довести, що не укладав договорів зі спірними акціями. На практиці віндикаційні позови, за допомогою яких потерпілі намагаються фактично відновити порушене право власності, часто абсолютно не є ефективними. Вони не здатні забезпечити реальний захист особі, чиє право було порушене у результаті незаконних дій. Крім того, продовжує вчений, порушене незаконними діями право власності на акції повинно визнаватися. У подальшому власник, відновлений у своїх правах, може використати віндикацію для того, щоб у реєстратора були підстави для списання акцій з рахунку добросовісного набувача і зарахування їх на рахунок первісного власника [20, с. 362–363]. Таким чином, вимога про віндикацію акцій є допоміжною, основною ж є вимога про визнання права власності. У такій ситуації все стає на свої місця. Вважаємо, що доречним було б об'єднання вимог про визнання права власності та зобов'язання вчинити певні дії в одній позовній заяві<sup>2</sup>. Це спростить усю процедуру, а також допоможе швидше

---

<sup>2</sup> Наприклад, див.: Рішення господарського суду Дніпропетровської області у справі № ПР7/24-09 за позовом Регіонального відділення Фонду державного майна України по Дніпропетровській області до відповідача-1 (ОСОБА\_1) та відповідача-2 (ТОВ «Інтер-Сервіс-Ресстр») [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/4690596>; Рішення господарського суду АРК у Справі №2-5/11-2008 за позовом ВАТ «Оздоровчий комплекс» «Автомобіліст» до ЗАТ «Кримавтотранс – Експрес», ВАТ «АК «Кримавтотранс», Бобкова М. Г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1506530>.

вирішити конфліктну ситуацію і мінімізувати зацікавленому акціонеру свої витрати часу і сил.

Існують загальні умови, дотримання всієї сукупності яких необхідне для пред'явлення віндикаційних позовів: 1) власник (або інший суб'єкт, що має право на майно) позбавлений фактично панування над ним, що відбуло з його володіння; 2) віндикувати можна лише індивідуально визначене майно; 3) майно, якого позбавлена особа, збереглося в натурі й перебуває у фактичному володінні іншої особи; 4) витребувати це майно можна лише у випадку, якщо така інша особа володіє ним незаконно.

Фактично, якщо відсутньою є хоча б одна ознака, то й застосування відповідної конструкції є неможливим. Аналізуючи зазначену структуру, можна дійти висновку, що випущені у бездокументарній формі цінні папери (акції) віднести до речей, а тим більше до індивідуально визначених, не можливо. Стосовно четвертої ознаки виникають певні сумніви щодо можливості її застосування до добросовісного набувача, який придбав бездокументарні цінні папери (акції) на законних підставах (наприклад, шляхом купівлі на фондовій біржі).

Особливістю захисту власності акціонерів є те, що з одного боку, корпоративні права мають зобов'язальний характер, тому їх захист повинен здійснюватися за допомогою зобов'язально-речових засобів захисту, але, з другого боку, не треба забувати, що корпоративні права є похідними від права власності на акції, які мають речовий характер. Похідний характер акціонерних правовідносин проявляється також у тому, що порушення зазначених основоположних прав тягне за собою порушення корпоративних прав. Ще одна особливість захисту корпоративних прав пов'язана з тим, що інтерес акціонера реалізується як безпосередньо – через здійснення акціонером належних йому прав, так і опосередковано – через діяльність самого товариства, учасником якого він є [21, с. 19]. Природно, що інтереси одних акціонерів можуть не співпадати з інтересами інших акціонерів чи з інтересами самого товариства. Зазвичай, будь-який інтерес, який законно належить особі, підлягає захисту, проте особливістю захисту корпоративних прав є те, що вирішення цього питання залежить від співвідношення волевиявлення більшості з інтересами меншості, захисту меншості від свавілля більшості. Зазначені особливості захисту корпоративних прав повинні змусити законодавця ввести нові нетрадиційні способи захисту цивільних прав або ж приділити більшу увагу традиційним способам з урахуванням особливостей корпоративного права.



На підставі наведеного вважаємо за неможливе застосування механізму віндикації до бездокументарних цінних паперів (акцій). Така позиція ґрунтується на тому, що: по-перше, відповідні об'єкти цивільних прав не можуть визнаватися речами у класичному цивілістичному розумінні. По-друге, віндикаційний позов може бути поданий стосовно індивідуально визначеної речі, що не поширюється на бездокументарні цінні папери (акції), оскільки законодавство не передбачає можливості ідентифікації акцій одного випуску (з одним реєстраційним номером) за якимись іншими ознаками, крім номера випуску. По-третє, цінність, за умови бездокументарної природи цінних паперів (акцій) мають самі права з паперу, тому й захищати треба права з використанням способів захисту, передбачених ч. 2 ст. 16 ЦК України.

**Список літератури:** 1. Право собственности: актуальные проблемы / отв. ред. В. Н. Литовкин, Е. А. Суханов, В. В. Чубаров ; Ин-т законод. и сравнит. правоведения. – М. : Статут, 2008. – 731 с. 2. Кібенко О. Р. Щодо захисту права власності акціонерів у світлі проблеми корпоративного управління (європейський досвід) / О. Р. Кібенко // Актуальні проблеми формування правової держави в Україні. До 50-ї річниці Конвенції про захист прав людини та основних свобод : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 ч. – Ч. 2 / Нац. юрид. акад. України. – Х., 2000. – С. 44–46. 3. Бушев А. Ю. Віндикація бездокументарних цінних паперів: теорія і судово-арбитражна практика / А. Ю. Бушев // Арбитражные споры. – 2003. – № 2. – С. 98–109. 4. Шапкина Г. С. Новое в российском акционерном законодательстве (изменения и дополнения Федерального закона «Об акционерных обществах») / Г. С. Шапкина. М. : Центр деловой информации, 2002. – 192 с. 5. П'янова Я. В. Судовий захист майнових цивільних прав : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Я. В. П'янова. – Х., 2009. – 208 с. 6. Яроцкий В. Л. Особенности защиты прав владельцев ценных бумаг / В. Л. Яроцкий // Проблемы законности. – 2002. – Вип. 54. – С. 39–47. 7. Белов В. А. Предисловие к изданию / В. А. Белов // Васильковский Е. В. Цивилистическая методология. Учение о толковании и применении гражданских законов / Е. В. Васильковский. – М. : АО «Центр ЮрИнфоР», 2002. – 508 с. 8. Кукушкин А. А. Защита прав владельцев бездокументарных ценных бумаг в Российской Федерации : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / А. А. Кукушкин. – М., 2007. – 34 с. 9. Добровольский В. И. Защита корпоративной собственности в арбитражном суде / В. И. Добровольский. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 320 с. 10. Про акціонерні товариства : закон України від 17 верес. 2008 р. № 524-VI // Урядовий кур'єр. – 2008. – 29 жовт. – № 202 (29 жовт.). – С. 5–12. 11. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні : закон України від 10 груд. 1997 р. № 710/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 15. – Ст. 67. 12. Корпоративное право: Актуальные проблемы теории и практики / под общ. ред. В. А. Белова. – М. : Юрайт, 2009. – 678 с. 13. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням пропозицій вищих судових інстанцій, Міністерс-

тва юстиції, науковців, фахівців). – Т. 4: Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х. : ФО-П Колісник А. А., 2010. – 768 с. – (Серія «Коментарі та аналітика»). **14.** Братусь М. Б. Вещно-правовые способы защиты права собственности и владения : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / М. Б. Братусь. – М., 2005. – 25 с. **15.** Степанов Д. Правовое регулирование drobных акций и возможные пути его совершенствования / Д. Степанов, Д. Архипов // Хозяйство и право. – 2006. – № 9. – С. 75–90. **16.** Цивільний кодекс України : закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461. **17.** Долинская В. В. Акционерное право : учебник / В. В. Долинская. – М. : Юрид. лит., 1997. – 352 с. **18.** Ломакин Д. В. Очерки теории акционерного права и практики применения акционерного законодательства / Д. В. Ломакин. – М. : Статут, 2005. – 221 с. **19.** Шапкина Г. С. Защита права на акции / Г. С. Шапкина // Актуальные проблемы права собственности : материалы науч. чтений памяти проф. С. Н. Братуся (Москва, 25 окт. 2006 г.) / Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации. – М. : ИД «Юриспруденция», 2007. – С. 46–52. **20.** Ионцев М. Г. Акционерные общества: Правовые основы. Имущественные отношения. Управление и контроль. Защита прав акционеров / М. Г. Ионцев. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Ось-89, 2005. – 416 с. **21.** Глусь С. Н. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / С. Н. Глусь. – К., 2000. – 23 с.

*Надійшла до редколегії 04.08.2010*

*Рассмотрены проблемные аспекты доктрины права и правоприменительной деятельности в отношении возможности подачи виндикационного иска как способа защиты прав собственников бездокументарных акций.*

*Problem aspects of law doctrine and law enforcement activity concerning possibility to bring a recovery claim as a mean for protection of rights of paperless stocks' holders are considered.*